

La Basílica de Santa Maria de Vilafranca

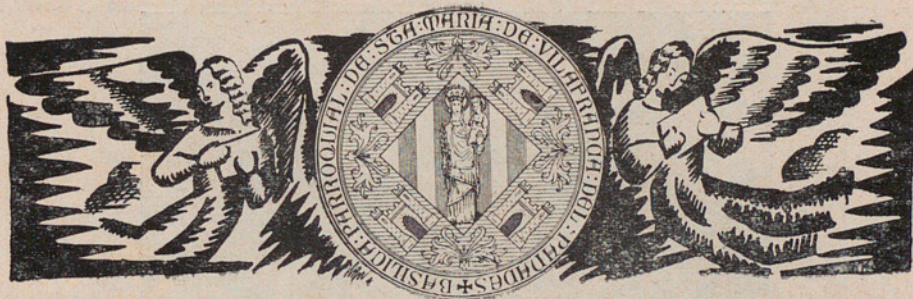

Diputació de Barcelona
R. 22577

quaderns il·lustrats
p e n e d è s - n ú m . 2

STEVA

4481, exp. 2 (pega 97)

La Basílica de Santa Maria

L'església parroquial de Santa Maria, esdevinguda basílica menor l'any 1920, és un dels temples més serenament bells i de més capacitat de Catalunya.

La seva història es desenvolupa junt amb la de la vila. Testaments de personatges cèlebres, provisions de reis i altres dades ens vénen a dir que l'any 1285 ja es treballava en l'edificació d'aquesta immensa catedral que va situar-se al costat del castell dels Carllans, al punt més estratègic de la vila, i en el lloc on existia el 992 una església filial d'Olèrdola. Al *llibre Verd* (crònica vilatana) consta la següent nota des de l'any 1602: *que la Iglesia Parroquial fonch de nou edificada o reedificada en lo any de la Nativitat del Senyor, Rejnant lo Serenísim Rey en Pere, l'any 1285, com apar en una pedra que segons s'es poguda llegir diu lo següent «Kalendis May, anno domini MCCLXXXV Hieronimus de Montoliu existente rectore ecclesiae Villefrancoe tunc fuit opres ecclesiae memorante intus operae per franchum frater fuit positus primus lapis»*. Aquesta pedra, on hi havia la transcrita inscripció, es la fornícula, del millor temps del gòtic, que encara podem veure avui, sota un finestral de l'absis, a la part exterior.

Des dels seus inicis la primiva església ja tenia una gran importància, i entre altres privilegis el que va donar-li el rei Alfós I (1188) de gaudir d'una notaria pública. El 1324 el rector és nomenat ardiaca, que era una de les dignitats principals de la seu de Barcelona. Persones destacades van exercir aquest càrrec, i així podem llegir que Benet XIII nomenà ardiaca del Penedès el canonge F. Climent Sopera. També ho va ésser (s. XV) Felip de Malla, que era el millor predicador de la Corona d'Aragó després de sant Vicenç Ferrer.

La Comunitat de preveres data del 1366. Eren famoses les seves confraries. L'any 1334 es fundà la dels blanquers, calceters i albarders, consagrada a sant Lluç; el 1338 la dels ferrers, calderers i pedrenyalers (armers), que era la de sant Eloi; el 1339 la dels teixidors, i el 1340 la dels pagesos, aquesta sota la advocació de sant Antoni, sant Llorenç i sant Isidre.

Primitiva façana de l'església

El segle XV s'acaba la construcció d'aquesta església, segons es pot llegir al costat de la portalada lateral: *La consagració fonch feta per lo R. Archebisbe de Tarragona, patriarcha de Alexandria habent llochs del R. Bisbe de Barcelona: fonch feta lo darrer Diumenge del mes de agost de 1484; foren jurats, los honorables En Joan Pellisser, ms. Jaume Babau, Bernardí Conill y Joan Rovira,»*

La façana

La primera es va començar el s. XV, i, davant la impossibilitat d'acabar-la segons el projecte, va coronar-se amb una galeria d'estil Renaixement (una *loggia* tota atraient) que va durar fins l'any 1903 en què es construí el frontis actual, projectat per August Font i dirigit per l'arquitecte vilafranquí senyor Güell. El 20 d'agost del 1905 va tenir lloc la seva esclatant inauguració. La base és de pedra de Cantallops. Els capitells són obra dels escultors Mas i Tarrench. Les imatges a banda i banda de la porta, són de l'escultor Atché. A la dreta hi ha sant Antoni de Paula, sant Pau Apòstol, sant Lluç i Jeremias; a l'esquerra, sant Francesc d'Assís, sant Pere Apòstol, sant Joan i el profeta Isaías. Al timpà, la coronació de la Verge, el lliurament per Jesucrist del ceptre del seu poder i dos àngels amb unes atxes flamejants. Damunt, un dosser i l'arc gòtic que tanca la porta, la figura del Pare Etern i dos àngels tallats a la pedra. Un formidable rosetó (casa Rigalt) recollia la llum per a destriar-la en mil colors a l'interior solemne. Un escut català (de l'antiga façana): al cim els braços de la creu, i a cada costat els centinelles immobils de dues torres punxegudes. Reixes de forja vilafranquina (Melcior Baltà) salvaguarden la part inferior.

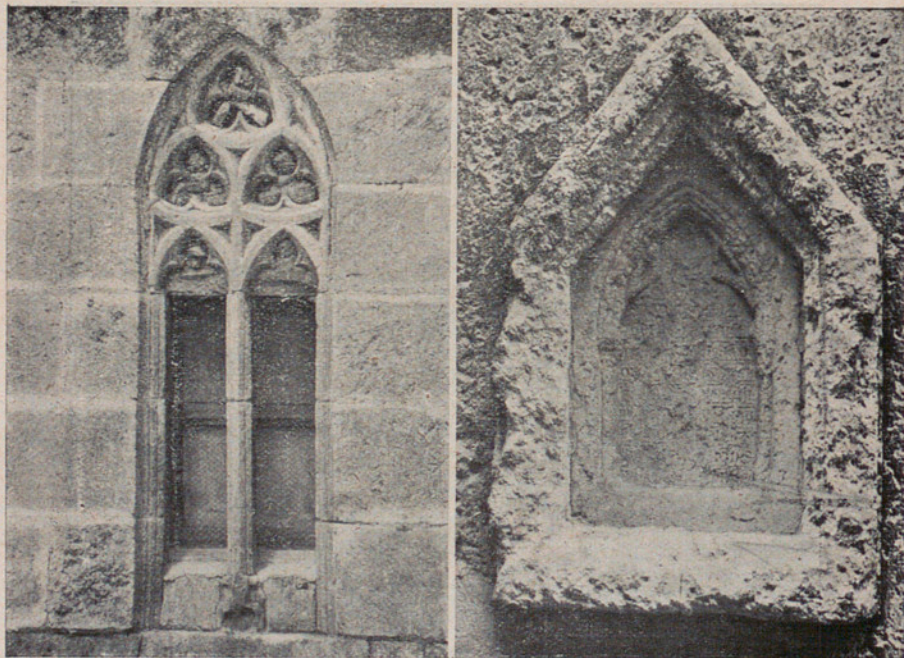

Façana actual de la basílica, amb la portalada tapiada, després de l'incendi.

La portalada primitiva

Coneguda per la porta de santa Maria o de l'orgue. És força interessant. En una dovella hi ha una pintura mural (segle XIV) de la Crucifixió amb el sol i la lluna. Els capitells són admirables, així com el finestral de l'orgue. La primitiva església era tan llarga com ara és ampla, i s'estenia des d'aquest portal fins a la capella de sant Josep, on hi ha una porta antiga.

A l'un costat del portal hem vist la làpida de la consagració, i a l'altre aquesta, descoberta per la festa major de l'any 1908. «En aquesta Iglésia de Sta. Maria de Vilafranca fou feta cristiana lo dia 7 de novembre de l'any 1781

Finestral gòtic de l'orgue

Fornícula de l'any 1285

SR. Maria Rafols fundadora de la Congregació de germanes de la caritat de Santa Agna, dona insigne en alleugerir les miseries humanes y que armada ab la Caritat dominà lo furor bélich dels sitiadors de Çaragoça de l'any 1808.—Vilafranca li dedica aquesta memòria en lo primer aniversari Secular dels gloriosos sitis».

Detall de la portalada primitiva

Detall de l'absis

L'interior

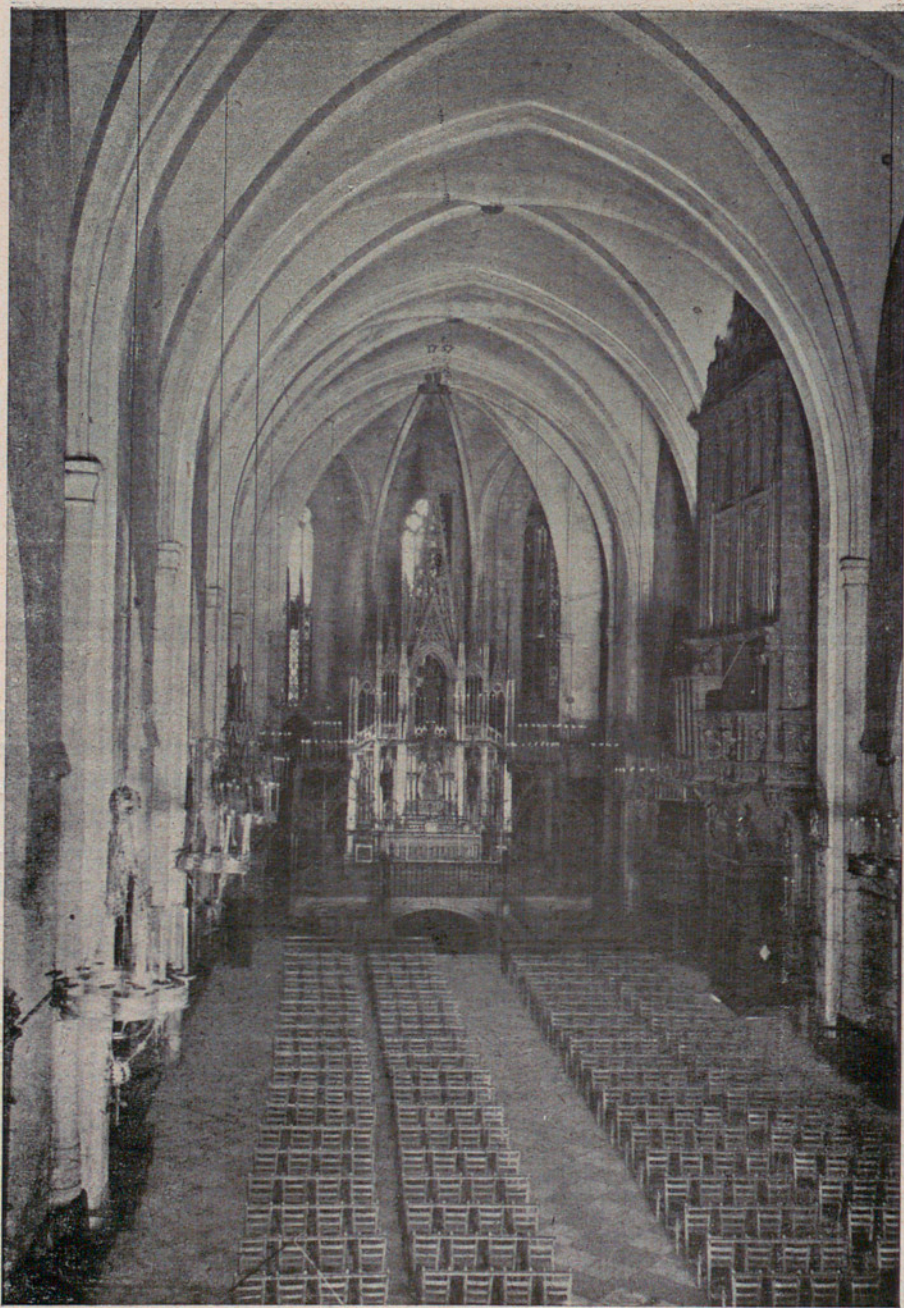
Els vilafranquins, familiaritzats com estàvem amb la nostra gran basílica, a la qual van units tants records i tants sentiments, potser encara no havíem copsat tota la solemniel bellesa d'aquesta nau majestuosa, aixopluc de tantes generacions, casa pairal de Vilafranca i museu de la seva pietat i del seu art religiós.

Aquest temple de construccions diverses, és, pot dir-se, un exemplar magnífic de l'arquitectura gòtica del segle XV. La nau, pertanyent a la transició bizantino-ogival, fou construïda a pesar de les guerres i esdeveniments greus que flagel·laven la vila, justament quan només comptava amb 453 cases. L'absis és de pur estil gòtic, esvelt i meravellós.

Els set finestrals tamisen la llum de l'absis a través de les admirables vidrieres; en la del centre hi havia sant Fèlix, amb l'escut de la vila i la creu de sant Domènec; als costats, els *vots* de la vila, sant Jocund i sant Ramon (aquest, vestit de canonge i deixant caure de les seves mans unes cintes amb aquestes lletres: Sant Ramon beneyt, fill de Vilafranca...) En les altres quatre vidrieres hi havia sant Josep, sant Pere, sant Pau i sant Joan.

Esmentem de passada els rosetons laterals, les elegants trones esculpides l'any 1909, les reixes de l'altar major i de les capelles (n'hi ha d'antigues), totes de forja vilatana.

El 1753 va ensorrar-se la volta i la seva reconstrucció s'acabà el 1760. Un document de l'arxiu parroquial fa la ressenya, tota realista, de l'esfondrament.

Interior de la basílica

La Verge dels Socors

El s. XVIII continuen fent-se reformes amb el mal gust d'aleshores, desfigurant capelles, tapiant finestrals. Val més no parlar-ne.

Els patricis Pau i Manuel Milà i Fontanals, secundats per altres vilafranquins es proposaren la restauració conscient d'aquest temple. El 1878 Ramon Freixes, remou els bons propòsits de restauració i el 1881 la Junta nomenada adreça una crida als vilafranquins d'Amèrica per a aquesta obra.

L'altar major

Tret l'altar gòtic antic que hi havia, l'any 1590 va col·locar-s'hi un de grecoromà, d'acord amb l'aire del Renaixement (quan eren moda els altars de quadres, sants de relleu i columnates,) que tapava gairebé l'absis. És des d'aleshores

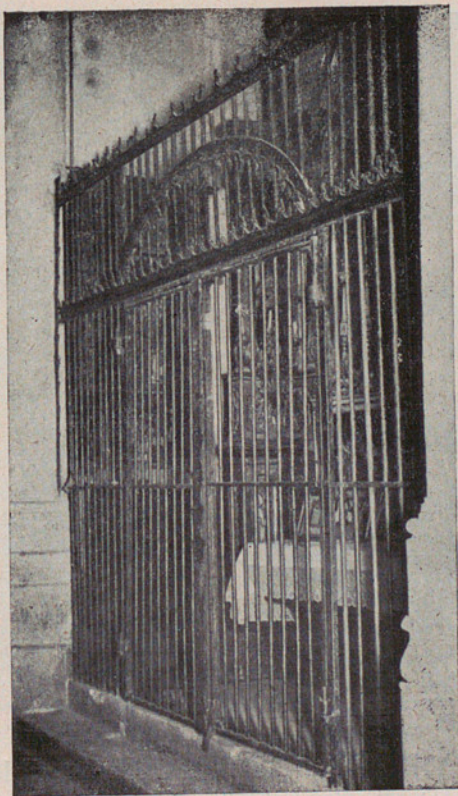

Pintura de la crucifixió a la portalada de Santa Maria

que hom parla de *darrera els Apòstols*, car hi havia aquelles imatges que avui són a l'ermita del Sepulcre.

Desmuntat aquest altar, i després d'un de provisional, el bisbe Urquinaona va inaugurar, el 8 de Juny del 1879, un altar gòtic (obra de Francesc Villar), amb assistència d'il·lustres fills de la vila. L'any 1885 va acabar-se de daurar. Era privilegiat perpetuu.

En el cambril d'aquest altar d'or brunyit, figurava la imatge de la Verge del Socors, talla policromada del segle XIV, de 2'70 metres. En una mà portava un ram d'olivera, en senyal de pau, i l'infant un colom entre les mans, signe d'abundància. Ha estat considerada per algú com de procedència o d'estil italià de l'escola del Giotto. La crònica de Vilafranca diu... *que l'any 1462 les tropes franceses varen degollar cinc-cents vilafranquins... y succebí un miracle, que la Imatge de nostra Senyora de l'altar major es posà a plorat, i així ha estat transcrit als seus goigs quan canten: En temps del rei don Joan—un exèrcit fer i innoble—degollava als fills del poble—dins de vostre temple sant,—on, com un soplúig del cel—cercaven protecció franca. La basílica gloriosa—regada amb sang innocent—veí com amargament—ploraveu, oh Dolorosa,—brollant llàgrimes de fel—vostre cor de tortra blanca.—Siau sempre nostre estel,—Regina de Vilafranca.* Per aquest motiu, també era coneguda per la *Verge de la llàgrima*. El 1882 el bisbe Morgades beneeix les imatges de sant Jocund i sant Ramon d'aquest altar i fa el sermó el canonge Collell.

Reixa de la capella de l'Assumpta

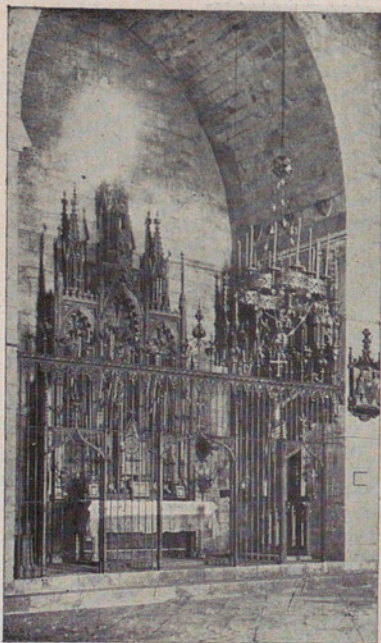
Les capelles i els altars

Disset capelles o altars circumden l'esplèndida nau i absis de l'església, tament una garlanda viva, amb els bells retaules, les imatges valuoses, els joiells riquíssims i les inquietes cuques de llum de les llànties.

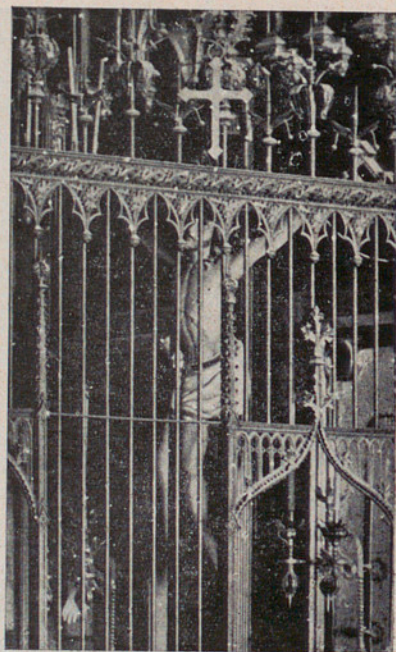
A tall de catàleg sumari, anem a fer una ressenya d'aquestes capelles (ateses amb mirament exquisit per munió de mans vilafraunquines) evocadores de recordances i emocions inesborrables.

Començarem pel costat de l'Evangeli, entrant per la porta principal.

I.—SANTA LLÚCIA.—Un altar humil i modern. La imatge d'estil barroc. Era del patrocini de la reverenda Comunitat de preveres de la parròquia, i així ho confirmen els goigs: *amb gran fervor us venera—reverent Comunitat—i obté molt i molt espera—de la vostra pietat*. Hi ha relíquies de la titular que s'adoren en la seva diada.

Altar de sant Josep

Detall de l'altar de sant Josep

II.—SANT RAMON DE PENYAFORT.—Retaule del Renaixement. En el centre sobresortia l'escut de la vila. Imatge del sant acompanyat de sant Tomàs i sant Domènec de Guzman. S'hi veneraven les relíquies de sant Ramon (*el braç*) i de sant Jocund, des del 1606.

III.—ECCE HOMO.—Retaule barroc florit. Santa Helena, sant Agustí, sant Bonaventura, sant Pascual, Nen Jesús de Praga, i dues belles teles, l'oració a l'hort i la santa cena.

IV.—SANT ELOI.—Retaule barroc. Imatges de sant Antoni, santa Magdalena, santa Elvira i santa Cecília, aquesta, del segle XVIII, abans era a la cripta de sant Fèlix. Va figurar a la I Exposició d'Art del Penedès i tenia uns goigs per a ella sola que deien així: *Vilafranca pietosa—us honora des d'antic—en l'església tan formosa—amb culte constant i ric...*

V.—SANT JOSEP.—Altar modern. Imatges de sant Macari i de santa Teresa, un Crist de l'agonia i la tela de les ànimes que a l'hora del Novenari es traslladava a l'altar major. Entrada a la sacristia de la Comunitat.

VI.—CAPELLA DEL SANTISSIM SAGRAMENT.—Com a la major part de les esglésies gòtiques de Catalunya a últims del s. XVII i començaments

Reixa de la capella del santíssim Sagrament

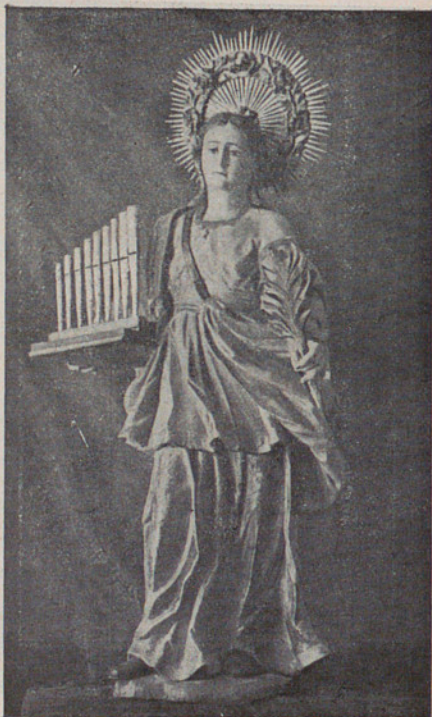

Imatge de la bona Mort al seu altar

del XVIII es construeix aquesta capella lateral. L'any 1914 es va restaurar i ampliar, conservant-se, no obstant, el seu estil greco-romà. Es va pintar la volta amb àngels i es col·locà al centre un finestral el·líptic. Entre les columnes penjaven sis tapissos de Ricard Clausells, quatre amb grups d'àngels portant els atributs de la Passió, un altra amb la cena de Leonardo da Vinci i l'altra representant la disputa del santíssim Sagrament de Rafael. Les antigues imatges van ésser substituïdes per les de Jesús crucificat, la Verge i sant Joan.

VII.—SANT MIQUEL.—El més bell retaule del temple. Pertanyia a la millor escola dels nostres renaixentistes i portava la data de 1607. Era de la rica i antiga Confraria dels sabaters, fundada en 1331.

Aquest magnífic retaule formava tres pisos: *Primer*. En el nínxol central, l'efígie de l'arcàngel sant Miquel, i, als seus peus, ferit per la llança, es retorçava un monstre. A un costat, l'aparició de sant Miquel al bisbe Siponti en temps del papa Gelasi; a l'altre, la lluita del sant amb els caiguts, que es precipiten, tapant-se els ulls i recargolant-se, a la gola del drac infernal. Calia veure-hi la dignitat del sant i la seva elegància. *Segon*. Tres episodis de la vida del pa-

Imatge de santa Cecília

Imatge de santa Teresina

triarca sant Francesc. Al centre, l'aparició del serafí alat que tingué el sant en les altures de Auvernia durant el seu dejuni de quaranta dies que oferí a honor de sant Miquel. A l'esquerra, l'aparició de Jesucrist amb la llegenda: *Pater Francisce petite et dabitur tibi*. A la dreta, l'aprovació de les constitucions de l'orde pel papa Innocenci III.

Aquest agermanament d'escenes de la vida de sant Francesc amb episodis de la de sant Miquel és atribuït al fet que abans la confraria dels sabaters havia radicat a l'església de sant Francesc.

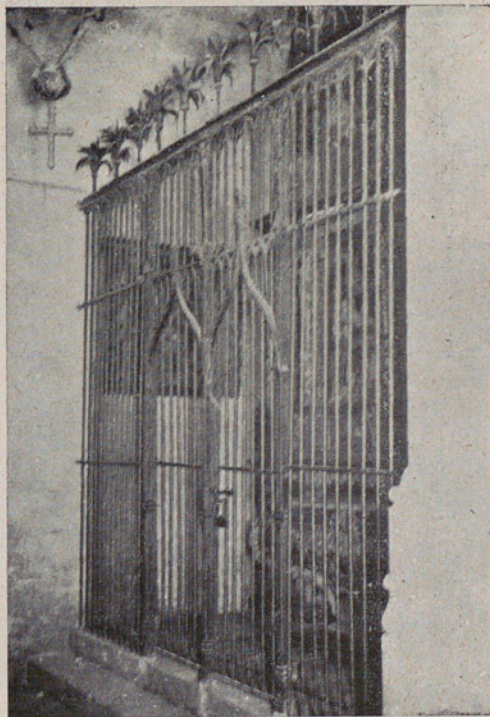
A la *part superior* del retaule era representada la crucifixió; representació que, ressaltant sobre un fons esgrafiàt, ocupava l'indret culminant en la composició de retaules.

Als daus laterals i en uns medallons circulars, els busts de sant Pere i de sant Pau; testes alades en els angles, i al fris horitzontal, una galeria de testes d'angelets.

Tot plegat una veritable pàgina d'art de començaments del s. XVII. A més hi havia un retaule de la Sagrada Família.

Imatge de la Verge del Roser
única que va salvar-se de l'in-
cendi del dia sis

Reixa de l'altar de sant Miquel

VIII.—SANT IGNASI.—Retaule neoclàssic. Imatge del sant. Santa Apolònia, sant Lluís Gonzaga i Nostra Dona de la Mercè.

XI.—NOSTRA DONA DE LA BONA MORT.—Pintures sobre taula del segle XVI, descobertes l'any 1927. Abans d'aquest any tothom havia vist aquest altar neoclàssic amb quadres pintats sobre tela. Trets els quadres, quedà al descobert la primitiva pintura sobre fusta, correctíssima de forma i en bon estat, on es representen escenes de la vida de Jesús i de la Mare de Déu.

Era el primitiu retaule del Roser i el més antic del temple. L'arxiu notarial de la vila guarda el contracte de la seva construcció, datat del dilluns 18 d'abril del 1583. En aquest contracte Jaume Uguet, pintor d'origen vilafranquí, prometia pintar-lo mitjantçant un seguit de pactes que van originar algunes discussions, les quals no cal dir que, van acabar bé. En aquest altar hi havia les imatges de sant Roc, sant Sebastià, l'antic i venerat sant Crist de la bona Mort i el retaule de la Cinta.

X.—NOSTRA DONA DE LURDES.—Retaule i imatge de Nostra Dona de Lurdes i de Jesús Natzarè.

Altar de sant Miquel

Detall de l'antic retaule del Roser

XI.—SANT CRISTÓFOR I LA VERGE DORMENT.—Estil ribesc. Delicades línies. Retaule i una imatge de grans dimensions. Demés, retaules de la Llet i del Pilar.

XII.—SANT ISIDRE.—Imatges de sant Isidre (1732), sant Antoni i sant Llorenç (1725) Retaules del Renaixement amb pintures notables que són passatges de la vida d'aquests sants. La reixa era del 1766.

XIII.—NOSTRA DONA DEL ROSER.—Retaule barroc, s. XVIII. Molt escultural, però de menys importància que el que substituï. El 1579 la Rda. Comunitat va lliurar la capella del sant Rosari als fadrins de la vila, que van formar la confraria dels roseristes. Les zeloses lluites d'aquells amb els muixeristes (confraria del sant Nom de Jesús que era la dels joves forasters) és un important capítol de la història de la nostra vila. La competència religiosa d'a-

Imatge de la Immaculada

questes dues confraries havia captivat tota l'atenció de Vilafranca. Llurs pugnes acabaven sempre a bufetades i en rimes satíriques i punyents, com aquesta: *La Roser va pel carrer.—La Muxerra va per terra.*

En aquest altar hi havia la imatge de la Verge, de sant Domènec, santa Catarina, sant Francesc de Paula, sant Andreu Avelí i dues teles: bust de Jesús i de la Verge, en uns marcs notables.

XIV.—SANT LLUC.—Delicat retaule de la Mare de Déu de Montserrat i una moderna bella imatge de talla de la patrona de Catalunya, acompanyada de sant Llop, sant Lleó i santa Teresina de l'Infant Jesús. L'antic retaule de sant Lluç va ésser traslladat a la parròquia de Torrelles.

XV.—IMMACULADA.—Altar modern. La imatge era una de les millors de l'escultura catalana. Majestuosa i inimitable. Imatges de sant Lluís Gonçaga i sant Estanislau. Dues belles teles (Ester i Judit) de P. P. Montanyà.

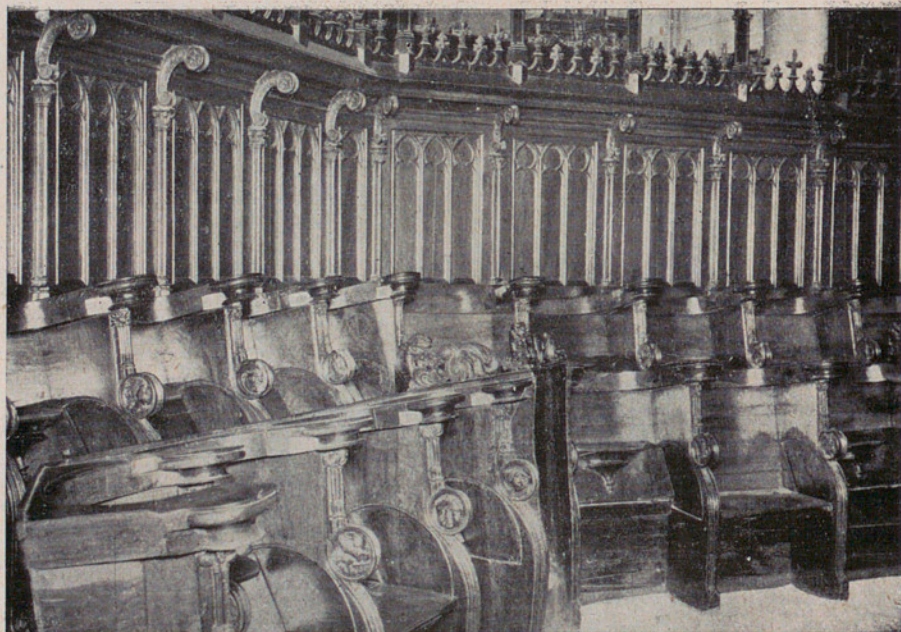

Fragment de l'altar de sant Miquel

XVI.—SAGRAT COR.—Era l'antiga capella de santa Llúcia, i per això en el rosetó del seu damunt hi havia la imatge de la santa. Retaule rococó de bones línies clàssiques, s. XVIII. En aquesta capella hi havia dos bancs escons amb sis caixes i respatlles, tot de fusta d'alber, construïts per Joan Sbert (el mateix fuster que havia fet l'antic retaule del Roser), segons contracte del 1583. Estàtua jacent de sant Francesc Xavier i la Verge de l'Esperança.

XVII.—BAPTISTERI.—Pila de marbre blanc. Hi havia una tela, molt interessant, original de Lorenzale (aquell gran romàntic amic del nostre Pau Milà), la qual representava el baptisme de Jesús. Fou inaugurat l'any 1870 pel bisbe Morgades.

A les capelles esmentades no mancaven canelobres riquíssims, llànties interessants com la de bronze repujat de l'altar de sant Miquel i la de ferro forjat de l'altar de la Immaculada, bancs esculpits de fusta, ex-vots i objectes de culte. Gairebé totes les imatges eren de talla i n'hi havia de grans proporcions.

El cor

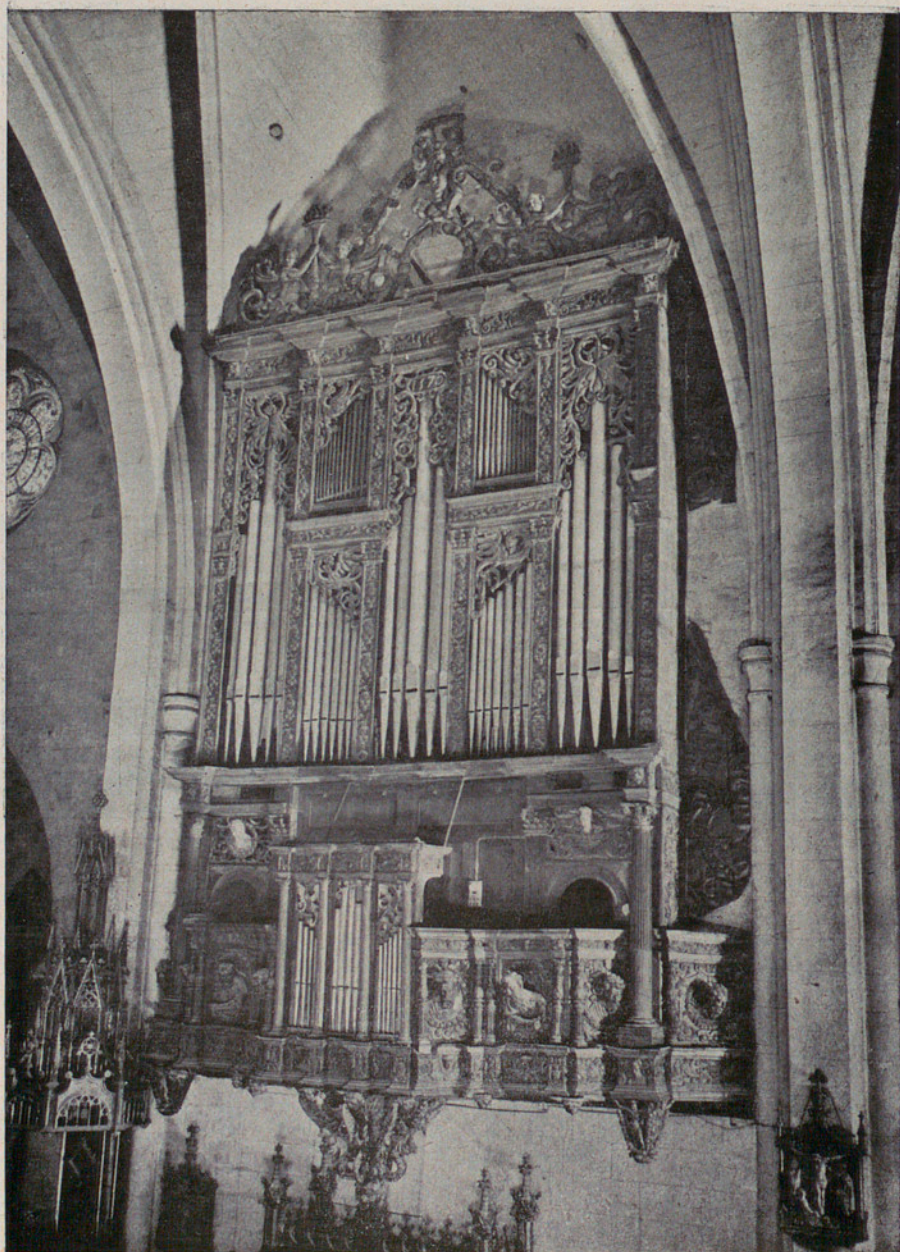
La qüestió del Cor de la basílica, que era al centre de la nau, encerclat per una monumental reixa, va provocar, ara fa cent anys, unes negociacions entre els Capítols eclesiàstic i municipal, desenrotllades amb un gran apassionament, comparable només amb les contraopinions que l'any 1929 va motivar el projecte de trasllat del cor de la catedral de Barcelona. Són curioses les sessions de l'Ajuntament d'aleshores referents a l'afer, les quals sentim no poder transcriure per manca d'espai.

El 1843, de conformitat ambdós Capítols, el cor fou traslladat darrera de l'altar major. El formaven seixanta quatre cadirals de noguera, antics, d'estil gòtic, amb uns admirables medallons. Era obra de l'artista Maties Bonafé, segons contracte de 1456.

Junt a la façana, s'aixeca l'altra, de tres naus, i en les claus de cada una sobressortien les imatges dels tres patrons de la vila, sant Fèlix, sant Ramon i sant Jocund.

Medallons del cadirat del cor

L'orgue

L'Orgue

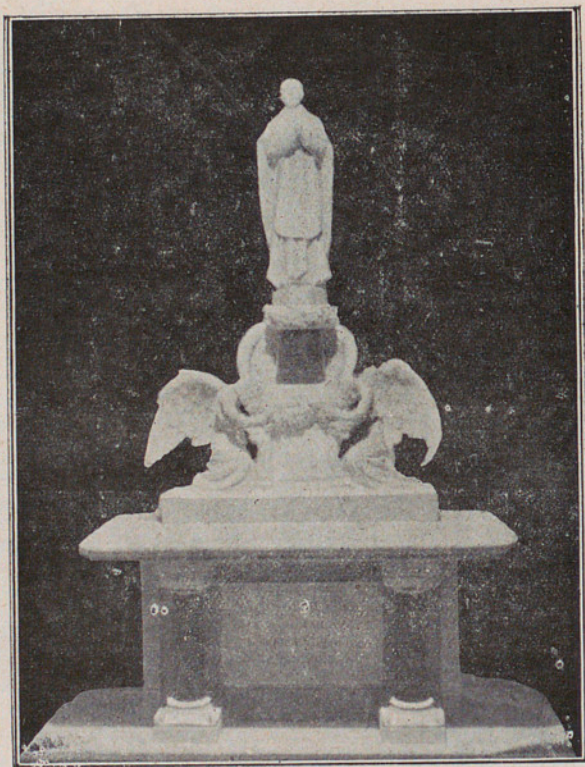
La caixa tallada aprimoradament en fusta d'alber era d'estil Renaixement i portava la data de 1570. La munió de testes, motlures i columnates que l'enjoiaven feien de l'orgue de la basílica una majestuosa peça d'art. Era interessant el cap d'un moro ferreny i barbut que antigament, tot grunyint, vomitava caramels per a la quitxalla a l'hora de la novena de sant Fèlix.

L'instrument (un dels millors d'Espanya) era de construcció francesa (casa Prince de París) i va inaugurar-se el 14 de setembre del 1913, amb un concert del professor del Conservatori de Madrid Bernat de Gabiola.

Constava de disset jocs complets en dos teclats i d'aquests el segon era expresiu; tenia un pedaler de trenta notes; formava un grup de 336 tubs per al primer teclat, 648 per al segon i 30 per al pedaler, i en total 1.014 tubs.

Tant el conjunt com la composició artística d'aquest instrument eren justament elogiats com a una obra perfecta, per tots els experts que l'havien examinat.

Altar de sant Fèlix

La cripta de sant Fèlix

Va ésser construïda el s. XVI: el 1561, diu una data de la volta i un pergamí que es guarda a l'arxiu. S'hi baixa per una gran escalinata de divuit graons de pedra i sis grades més, fins al paviment. Consta de dues voltes. La de primer terme, simple, amb dos arcs que es troben en una clau que representa la Dolorosa. La volta principal està sostinguda per vuit arcs fermes, que carreguen a la paret sobre uns permòdols sense cap relleu i van a parar a una magnífica clau de la Resurrecció.

El 1878, damunt del buit de part de l'escalinata, fou construïda una volta de pedra (clau amb atributs del sant) per donar lloc a l'engrandiment del presbiteri.

Claus de les voltes de la cripta

Al bell mig de la cripta s'aixeca l'altar de sant Fèlix, de marbre blanc i roig, obra de Josep Llimona. Dos àngels aletejants aguanten la peanya. Abans d'ara hi havia la imatge que va cremar-se a la capella de sant Pelegrí, amb una urna meravellosa.

Una senzilla llosa de marbre (ossa sancti Felicis Presbyteri Martyris) tapa les relíquies del màrtir, que, trobades en el cementiri de Calepodi de la via Aurèlia de Roma, el 1699 foren trameses a Vilafranca. El 1810, quan va tapar-se la cripta, foren portades a la capella del santíssim Sagrament en una pomposa festivitat que va durar tres dies seguits. Reoberta l'any setanta-nou, són portades novament a la cripta.

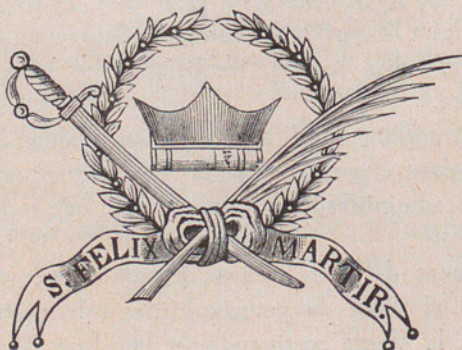
Les festes vilafranquines del trenta d'agost a honor del sant daten de l'any 1700, i el 1786 va ésser erigit patró de la vila, començant aleshores la pràctica de nomenar quatre administradors i un clergue, que representaven les nostres classes socials.

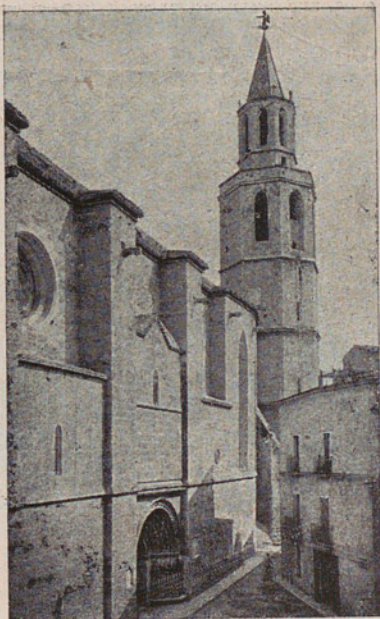
En el recolliment del fons batega de vida el meravellos agrupament del sant Sepulcre, amb el sòcol de pedra calcària; i de marbre de Carrara, el Redemptor amortallat, la Verge sostinguda per sant Joan, Josep d'Arimatea desco-

Agrupament del sant Sepulcre

brint el cos de Jesús, Maria Salomé a primer terme, als peus caragolada Maria Magdalena i Nicodemus, dret, amb la gerra de les aromes. Una bella obra de Llimona i una bona ofrena del compatrici bisbe Torres i Bages, l'escut del qual pren relleu en un costat de la capella des del 1916, en què van inaugurar-se totes aquestes reformes.

El campanar

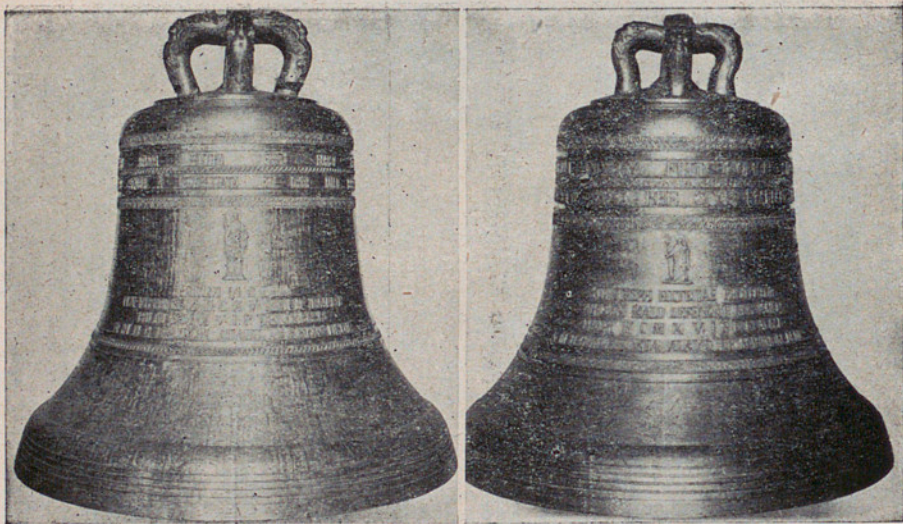
L'àngel del campanar

L'Àngel del campanar, la torre i les campanes

Sota la figura de l'àngel de bronze del campanar (1'75 m.) que empunya una banderola i assenyalava d'on bufa el vent, s'han desplegat totes les lluites i tots els baticors de la vila. Milà i Fontanals deia, en el certamen del Centre Agrícola del 1878 que *és cosa sabuda que solen ésser bons vilafranquins, tant com los que en ella continuament habiten, los que sols de tant en tant poden veure l'àngel que corona la torre de Santa Maria*. Tot això vol dir que l'àngel que s'ha passat tota la vida al capdamunt ha tingut una estreta relació amb el patriotisme local.

El campanar de Vilafranca, que dibuixa una silueta inconfusible de la vila, s'aguanta dret i serà a pesar de tots els contratemps dels anys i dels homes. Una vegada el volien emblanquinar de dalt a baix, una altra li deien campanar telescòpic i anunci de ploma estilogràfica, i l'any 1919 es parlava d'aixecar cinc metres més la cúpula actual.

La tradició ens ha transmès una història atrevida que serà bo de recordar. El campanar s'acabava d'enllestir i ja s'havien plegat les eines, les bastides i els taulons. Era l'hora de pagar-lo, i aleshores (igual que ara) un campanar com aquest costava molts diners. Va córrer per la vila que el campanar creixia com

La campana Adauta

La campana Josefa

una carbassera. Entre un eixerit sastre, que es deia Jaumet, i el contractista de l'obra, després d'una acaloradíssima discussió al peu del campanar va convenir-se que si era veritat la falòrnia de la creixença del campanar no caldria pagar-ne l'import. El mateix sastre, que era de confiança, va portar la corda que, penjada d'un cap al cim, per l'altra tocava a terra. L'endemà a punta de dia tot el poble adalerat, era al peu del campanar. A la corda li mancava un pam per a arribar a terra. El constructor, en veure la corda un pam alçada, desaparegué esglaiat. Tot ho havia manegat el sastre trapella.

Aquest campanar vuitavat és del segle XIV.

Estem acostumats a considerar normal la desproporció entre el cos inferior i el superior: En aquest, són escaients les siluetes dels finestrals gòtics.

Cent setze graons petits i esmussats es cargolen per l'interior i porten a la sala de campanes. Uns altres (trenta tres) menen fins a l'excel·lent mirador. L'altura total és de 51'314 metres. Hi ha tres habitacions que fins el s. XVIII eren les cel·les de dos frares que tenien la missió de tocar les campanes i vigilar l'església.

Durant els segles XVII i XVIII es van fer cèlebres per la comarca les lluminàries (alimàries) d'aquesta torre en les grans festivitats. Els anys 1775 i 1860 es va reformar el cim; el 1883 va col·locar-se el rellotge i el 1886 el paral·lamps.

La veu de les campanes (instituable i inimitable) ha parlat i parla encara, a la vila.

Les campanes són aquestes, a més de les tres del rellotge:

ASSUMPTA.—Refosa l'any 1881. Recorda llunyanament aquella altra del mateix nom. És el do sostingut de l'escala musical.

ADAUTA.—Coneguda per «Seny Major». Era la més grossa fins el 1800. Fou construïda l'any 1402. Es va esquarterar de tant de bogar-la quan el rei Felip III va venir a Vilafranca (1599). El 1618 els Jurats van confiar la seva refosa al cèlebre campaner borgonyó Sebastià Taulet. El 7 d'abril del 1916 es va tornar a trencar tocant per l'aniversari de la mort del vilafranquí canonge Ballester. El primer d'octubre del mateix any fou refosa. Hi ha en relleu la imatge de sant Félix. El seu to és el re.

MIQUELA.—És de l'any 1600. Mi.

SARGANTANA.—És del 1635. En relleu hi ha una sargantana, talment viva. Nota, fa.

Aquestes tres últimes eren les encarregades de fer fugir els núvols anunciadors de tempestats.

TOMASA.—La que toca l'avemaria.

FELÍCIA.—Abans es deia Fumada. És del 1881.

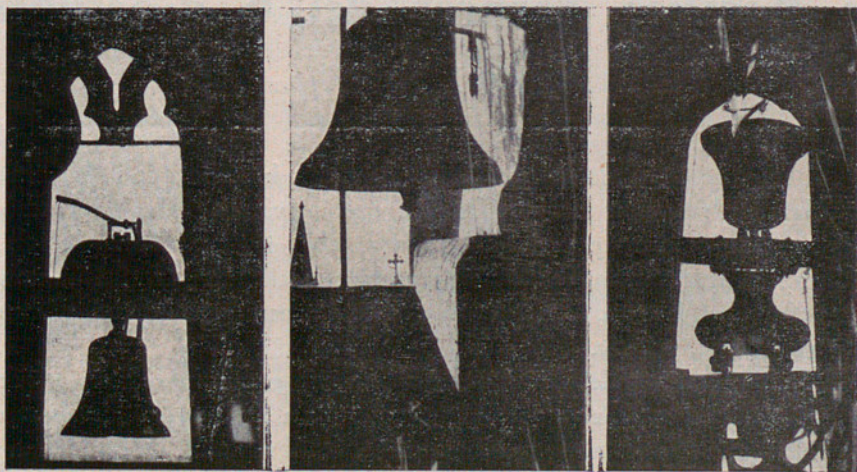
JOSEFA.—Hi ha esculpides les imatges de sant Josep i sant Joan. Nota sol sostingut.

ROSA.—Esculpides les imatges de la santa i de sant Tomàs. Nota, la.

ENRIQUETA.—Nota, si.

FRANCISCA.—Nota, do.

Totes aquestes campanes són refoses o construïdes de nou gràcies a la generositat de piadoses famílies vilafranquines.

El presbiteri i l'absis després de la destrucció

La Basílica després del 6 d'octubre de 1934

Per les embastades notes precedents hem viscut la història de la basílica de Santa Maria amb tota la bellesa i l'art que tresorejaven fins el dia sis d'octubre del mil nou-cents trenta-quatre. Des d'aquesta data inesborrable, la vida de la basílica ha quedat truncada, desfeta i amb un buit difícil d'omplir, que afecta no solament la pietat vilatana, sinó també la cultura de nostre país i el seu estimable patrimoni històric i artístic.

Per això aquest quadern ha estat dividit en dos grans capítols; abans i després del sis d'octubre del 1934, o sia: quan la basílica era un veritable museu de talles policromades, de retaules dels segles XVI, XVII i XVIII, de construccions gòtiques i de filigranes del Renaixement; i quan ha estat un munt de desferres,

Visió total de l'església després de l'incendi

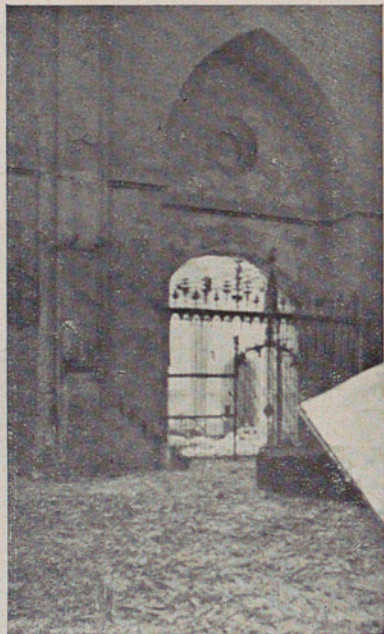
un núvol de cendres, uns murs calcinats, unes reixes arrencades pel foc, i uns tresors de segles i segles esventats en dues hores.

Tot ha desaparegut engolit per les flames d'aquell dia tràgicament inoblidable: totes les imatges, tret la de la Verge del Roser, que, mig cremada, va rodolar escales avall de la cripta; tots els retaules valuosos; tots els altars, llevat la cripta; l'orgue magnífic; les vidrieres del rosetó central, dels nou laterals i de les finestres de l'absis. Del formidable cadirat del cor, com de la resta, no ha quedat ni un pam de fusta per record. Tot, tot desfet per sempre i en nom de res.

S'ha constituït una Junta de Restauració composta dels veïns Joan Badia, Degà; Pere Coma, pvre.; Martí Grivé, S. F.; Joan Alvarez, Isidre Campllonch, Joan Miret, Antoni Güell, Santiago Güell, Joan Bosch, Pau Benach, Cristofor Mestres, Josep A. Serdà, Fèlix Mestre i Manuel Feliu.

La basílica era de tot el poble, i tots els ciutadans (qui no hi trobava la doble emoció religiosa i estètica, hi trobava almenys aquesta última) s'interessen per la reconstrucció de la catedral del Penedès. Era un monument de Catalunya, i els catalans tenim d'imposar-nos el deure de tornar-la a aixecar, tan solemne, tan resplendent, tan bella com abans.

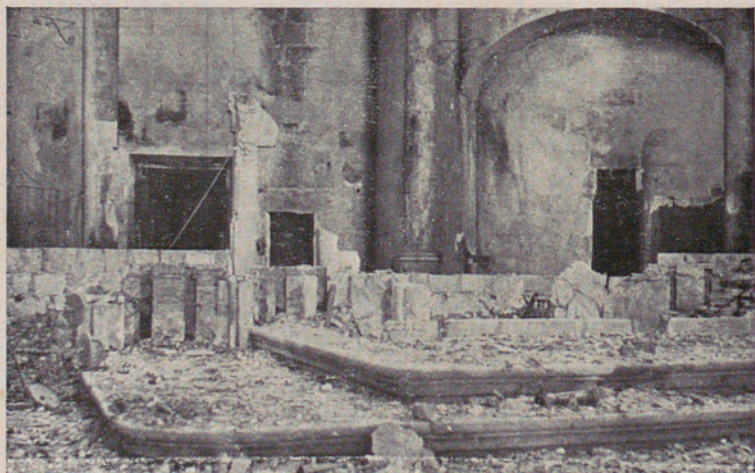
Ha estat encarregada la direcció a l'arquitecte Sr. Jeroni Martorell, i ja han començat les tasques de desenrunament, arrencada de reixes...

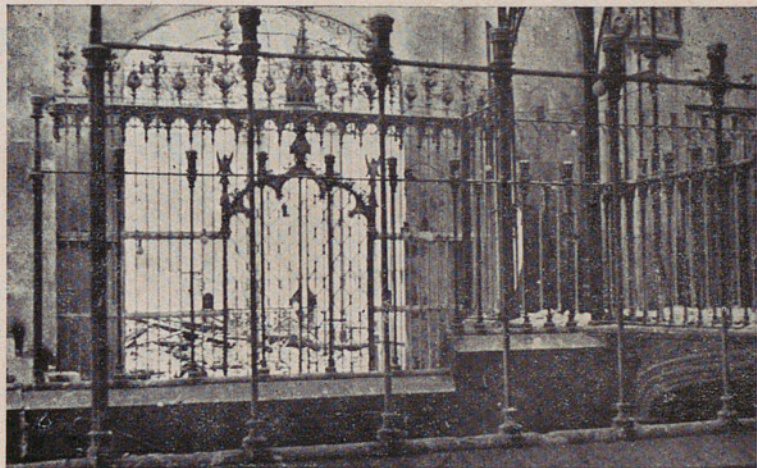
La reixa de la capella del santíssim Sagrament

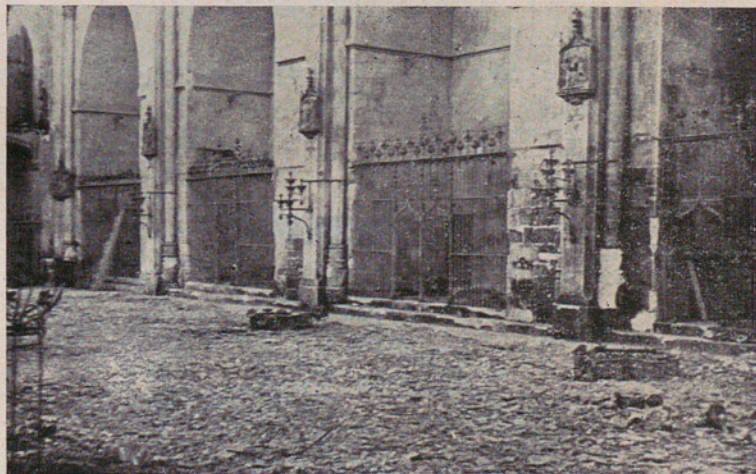
La reixa de l'altar de sant Eloi

Les runes de l'altar major

La capella del santíssim Sagrament a través de les reixes de l'altar major

Unes capelles del temple

quaderns il·lustrats penedès

Administració: Impremta Esteva - Constitució, 13
VILAFRANCA DEL PENEDEÈS, GENER DE 1935

Número segon:

*el text és original de M. B.; la portada i gravats
a la ploma són d'En Pau Boada; les fotografies
les han facilitades amics dels "quaderns il·lus-
trats penedès" i l'impressor es Josep Esteva.*

Ha sortit:

*La plaça de Jaume I, de Vilafranca.
La Basílica de Santa Maria.*

Seguiran:

*El convent i l'església de la santíssima Trinitat.
El retaule de sant Jordi.
Les Creus de terme.
La capella de sant Joan.
El convent i església de sant Francesc.
Els pobles de la comarca.
Les cases pairals de Vilafranca.
Els castells del Penedès.
i altres.*

RF-15-106

IMP. ESTEVA